

ارزیابی تحریم‌های آمریکا علیه ایران در قالب گفتمان حمایت از حقوق بشر

محمود جلالی^۱ - ستاره صادقی محمدی^۲ - مجتبی بابایی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۳/۲۹

چکیده

حقوق بشر به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های تمدن از اهمیت بسیاری در روابط بین‌الملل برخوردار است. با وجود این، ابهام در تعریف و استفاده ابزاری از آن یکی از مهم‌ترین چالش‌های ارتقای حقوق بشر است. کشورهای غربی و به ویژه آمریکا به بهانه‌ی حمایت از دموکراسی و حقوق بشر در امور داخلی سایر کشورها مداخله می‌کنند و با استفاده از دیپلماسی عمومی و رسانه‌ای، بسیاری از کشورها را مورد حمله‌ی تبلیغاتی قرار داده و اقداماتی را نیز علیه آن‌ها انجام می‌دهند، آمریکا از ۱۹۹۳ م تا ۱۹۹۶ م بیش از ۶۱ تحریم یک جانبه علیه ۳۵ کشور ایجاد نمود که ۴۲ درصد از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند. تحریم‌های یک جانبه آمریکا به خاطر فراسرزمینی بودن آن‌ها با دیگر

---

۱. استادیار دانشگاه اصفهان dm_jalali@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا setareh.sadeqi@gmail.com

۳. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات اصفهان mojtaba.18b@gmail.com

کشورها به یک موضوع مجادله برانگیز تبدیل شده است. بسیاری از کشورها معتقدند که چنین تحریم‌هایی در حقوق حاکمیتی آن‌ها به عنوان کشورهای مستقل دخالت می‌کند. با پیروزی انقلاب اسلامی، آمریکا همواره تحریم را به عنوان یکی از ابزارهای تغییر رفتار ایران مورد توجه قرار داده است. در این میان بر تحریم‌های حقوق بشری به عنوان نوعی تحریم هوشمند تاکید کرده تا بتواند ایران را به امتیازدهی و اتخاذ دیپلماسی انفعالی در حوزه‌ی سیاسی به خصوص پرونده‌ی هسته‌ای وادار کند. در این مقاله سعی می‌شود جایگاه تحریم‌های حقوق بشری در استراتژی آمریکا علیه ایران و راه کارهای مناسب برای مدیریت چالش‌ها و فرصت‌ها مورد بررسی قرار گیرد.

واژگان کلیدی: تحریم، حقوق بشر، آمریکا، ایران.

مقدمه

آمریکا برای مهار سیاسی ایران و هم‌چنین نفوذ و تغییر در ساختار سیاسی و الگوهای رفتاری ایران، با بهره‌گیری از همه‌ی توان خود با طیفی گسترده از شیوه‌ها و ابزارهای نظامی و سیاسی در پی مقابله با ایران بوده است، سیاست تحریم همواره به عنوان جزئی ثابت از روابط دو کشور مطرح بوده است؛ مانند تحریم‌های ناشی از گروگانگیری کارمندان و دیپلمات‌های سفارت آمریکا در ۱۳ آبان ماه ۱۳۵۷ ه.ش، انفجار پایگاه تفنگ‌داران آمریکایی در بیروت در سال ۱۳۶۲ ه.ش، ثبت ایران در لیست کشورهای حامی تروریسم در سال ۱۳۶۳ ه.ش (ژانویه ۱۹۸۴ م) و ارجاع پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت سازمان ملل متحد در سال ۱۳۸۵ ه.ش.

در این میان آن چه اهمیت دارد، موضع‌گیری‌های حقوق بشری غرب است که با وجود این که از سال‌های آغازین پیروزی انقلاب اسلامی وجود داشته، ولی در سال‌های اخیر با تحریم مقامات و نهاد‌های ایران وارد مرحله دیگری شده و شدت آن افزایش یافته است. فشارهای حقوق بشری علیه ایران گاه از طریق مواضع رسمی و غیر رسمی دولت‌ها مانند تحریم و قطع نامه و گاه از طریق قطع نامه‌ها و بیانیه‌های نهادهای بین‌المللی حقوق بشر مانند شورای حقوق بشر سازمان ملل، سازمان عفو بین‌الملل و سازمان دیده بان حقوق بشر اعمال می‌شود.

اتخاذ برخی رویکردها و موضع‌گیری‌ها در دوره زمامداری باراک اوباما نشانگر اهمیت نگاه حقوق بشری در مجموعه سیاست‌های دولت آمریکا نسبت به ایران است. پیش از این نیز طرح سناتور اوباما در اول نوامبر ۲۰۰۷ م در قطعنامه مشترک S.J.Res.23 در مورد ایران مبنی بر مخالفت در استفاده از زور علیه ایران را می‌توان در راستای اتخاذ سیاست‌های نرم‌افزارگرایانه دولت آمریکا ارزیابی کرد (THOMAS, 2007,(A)).

چارچوب نظری

علی‌رغم این که در عصر حاضر در عرصه‌ی روابط بین‌الملل تحریم‌ها اغلب به عنوان ابزار سیاست خارجی مورد استفاده قرار گرفته‌اند، در جامعه‌ی علمی این حوزه از سیاست در مورد میزان اثرگذاری تحریم‌های اقتصادی اختلاف نظر وجود دارد. هافبائر، اسکات و الیوت (۱۹۹۰)^۱ که در زمینه‌ی تحریم‌ها، صاحب نظر هستند، تحریم‌های اقتصادی را این‌گونه تعریف می‌کنند: «انصراف یا تهدید

---

1 Hufbauer, Schott and Elliot

به انصرافِ تعمدی از ناحیه ی یک دولت از تجارت رایج یا روابط مادی». منظور از «رایج» روابطی است که در صورت عدم اعمال تحریم، رخ می دهند. به عبارت دیگر، این سه، تحریم های اقتصادی را محدودیت بر روابط عادی تجاری و مالی میان کشور ها قلمداد می کنند (Ataev CEU, 2013: 5).

بالدوین^۱ (۱۹۸۵) تعریف وسیع تری را از تحریم های اقتصادی ارائه می دهد. وی تحریم های اقتصادی را در کنار ابزار غیر اقتصادی هم چون دیپلماسی و تبلیغات، بخشی از امر کشور داری و سیاست مداری می داند. در تعاریف جدیدتری که از تحریم ارائه شده می توان به تعریفی که مارینف^۲ (۲۰۰۵) از تحریم های اقتصادی ارائه می دهد، اشاره کرد. وی معتقد است تحریم ها «محدودیت هایی هستند بر تبادلات اقتصادی رایج که به منظور تغییر رفتاری خاص در یک کشور اعمال می شوند» (Ataev CEU, 2013: P.5).

بدین ترتیب، تحریم های اقتصادی می توانند اهداف مختلفی را در زمینه سیاست خارجی دنبال کنند. بنا بر نظر کمپفر و لوئنبرگ^۳ (۱۹۹۲) تحریم ها برای دست یابی به سه هدف کلی اعمال می شوند: اول، این که تحریم ها زمانی انجام می شوند که سیاست های یک کشور خاص، رفاه و یا امنیت کشور اعمال کننده را تهدید می کنند. به عنوان مثال، در مورد تحریم های آمریکا علیه ایران، این کشور برنامه های هسته ای ایران را تهدیدی علیه امنیت آمریکا می داند و بدین بهانه سعی دارد با اعمال تحریم ها، ایران را از ادامه ی فعالیت های هسته ای خود، بازدارد؛ دوم، این که تحریم های اقتصادی می توانند در پی علل اخلاقی یا ایدئولوژیکی اعمال گردند. در این مورد می توان نقض حقوق بشر را دلیلی برای اعمال تحریم دانست که یکی از بهانه های آمریکا برای اجرای تحریم های شدید

1 Baldwin

2 Marinov

3 Kaempfer and Lowenberg

علیه ایران است. سومین هدفی که کمپفر و لوئبرگ مطرح می‌کنند این است که تحریم‌ها می‌توانند در حوزه‌ی سیاست‌های تجاری و روابط بازرگانی در واکنش به سیاست‌های تجاری نامطلوب کشورها اعمال شوند. (Ataev CEU, 2013: 6)

تحریم‌ها شکلی از جنگ ورزی هستند با این تفاوت که در جنگ نظامی - حداقل در زمان‌های قدیم- تنها سربازان درگیر جنگ و نبرد می‌شدند اما در تحریم‌ها تنها شهروندان هستند که مورد هدف قرار می‌گیرند. (Raimondo: 1)

استفاده از تحریم‌های اقتصادی به عنوان یک سلاح، هم‌چنین بر مبنای این فرض است که مقررات اقتصادی بین‌المللی و سازمان‌های مجری این قوانین هیأتی از بورکرات‌هایی هستند که خود را بر منصب قضاوت در مورد «کشورهای باغی» می‌دانند و در عمل، دستگاه برنامه‌ریزان اقتصادی دنیا را تشکیل می‌دهند و بر خلاف نظر افرادی هم‌چون ویلسون که معتقد است تحریم‌ها صورت تلطیف شده‌ای از جنگ هستند و از وقوع جنگ‌های سخت جلوگیری می‌کنند، ریموندو بر این باور است که جنگ‌ها اغلب در پی تحریم‌های شدید رخ داده‌اند (Raimondo: 1998).

رابرت دابلیو مک‌جی^۱ معتقد است تحریم‌ها نه تنها جمعیت شهروندی بی‌گناه را تنبیه می‌کنند بلکه اغلب مردمی را که پیش از آن نیز قربانی سیاست‌های دولت خود بوده‌اند، مجازات می‌کند. بنابراین ضرر مضاعف دارند و حتی در زمانی که با شکست کامل مواجه نمی‌شوند، می‌توانند عواقب مخربی به همراه داشته باشند. هم‌چنین از آن‌جایی که تحریم‌ها یک بازی حاصل جمع منفی محسوب می‌شوند، زیان دیدگان تحریم‌ها بیشتر از سودبرگان آن خواهند بود (McGee: 1998).

---

1 Robert W. McGee

اغلب اقتصاد دانان فلسفه ی سودگرایانه ی تحریم ها را علی رغم دو نقص جدی آن می پذیرند: اول، این که محاسبه ی ضرر ها و زیان های ناشی از تحریم غیرممکن است؛ دوم، این که اعمال تحریم ها به نادیده گرفتن کلی حقوق افراد منجر می گردد (McGee: 1998). دیوید هوارث^۱ معتقد است نظریه ی گفتمان «با نقش معنادار رفتارها و ایده های اجتماعی در زندگی سیاسی سر و کار دارد» (مارش، ۱۳۹۰: ۱۹۵). در واقع تحلیل گفتمان «به مجموعه ای بی طرف از ابزارهای روش شناسی برای تحلیل کلام ها، نوشته ها، مصاحبه ها، مباحثات و غیره اشاره دارد.» (همان: ۱۹۶)

لاکلائو و موفه با استفاده از مفاهیمی چون «بنیادستیزی» و «جوهرستیزی» که توسط فیلسوفانی مثل رورتی، دریدا و لیورتا تشریح شده اند، در مورد گفتمان نظراتی را ارائه می دهند. این دو معتقدند برای این که رفتارها و واکنش ها را بتوان درک کرد، باید به آن ها به عنوان بخشی از یک چارچوب وسیع تر معانی نگریست، یعنی معانی اجتماعی کلمات در قالب ارتباط آن ها با زمینه کلی ای که بخشی از آن محسوب می شوند، درک می گردد. به عبارت دیگر، هر معنا تنها در چارچوب ارتباطی که با رفتار کلی ای که در حال وقوع است و هر رفتار در ارتباط با یک گفتمان خاص، قابل فهم می باشد. بدین ترتیب گفتمان ها عناصر و رفتارهایی از کلیت جامعه را در بر دارند.

در این راستا یکی از مفاهیمی که در قالب نظریه ی تحلیل گفتمان مطرح می شود، مفهوم «ضدیت ها» است. همان طور که هوارث مطرح می کند، تجربه ی ضدیت ها به سه علت، امری محوری در نظریه ی گفتمان محسوب می شود: اول، این که زمانی که یک رابطه ی خصمانه صورت می گیرد، یک

1 David Howarth

2 Antagonism

«دشمن» یا «دیگری» تولید می گردد که این امر در تشکیل مرزهای سیاسی امری ضروری است؛ دوم، آن که ایجاد یک رابطه ی خصمانه و تثبیت مرزهای سیاسی، «امری محوری برای برای تثبیت بخشی از هویت صورت بندی های گفتمانی و کارگزاران اجتماعی است.» و سوم، این که تجربه ی ضدیت نشان دهنده ی این است که هویت پدیدآمدنی است (همان: ۲۰۵).

هم چنین تحلیل گفتمان برای «دستیابی به استیلا از طریق پروژه های سیاسی» حائز اهمیت است، زیرا رفتارها و فرآیندهای سیاسی در شکل گیری یا انحلال گفتمان ها نقش دارند. رفتارهای سلطه طلبانه و استیلاجویانه می توانند قواعدی را برای ساختن هویت های گفتمان و صورت بندی های اجتماعی تعیین کنند. برای این که رفتار استیلاجویانه از سوی یک استعمارگر یا سلطه طلب بر کشوری دیگر معنا پیدا کند، نخست وجود مرزهای سیاسی و ایجاد ضدیت ضروریست. چرا که باید کشمکش بین نیروهای مخالف درگیرد و یکی از این نیروها سعی بر تحمیل خواسته ی خود بر دیگری داشته باشد تا استیلا طلبی معنا یابد (همان: ۲۰۹).

تحریم حقوق بشری

تحریم افراد و اشخاص حقیقی و حقوقی یک کشور به دلایل مختلف، از این جهت که نقض آزادی های فردی و در نتیجه نقض حقوق بشر محسوب می شود، تحریم حقوق بشری است. از طرف دیگر تحریم هایی که علیه دولت ها و نهادهای حقوقی آن ها به واسطه ی عملی که ناقض حقوق بشر بوده، اعمال می شود، نیز تحریم حقوق بشری نامیده می شود. در ادامه با تعریف مفاهیمی

چون تحریم و مداخله بشردوستانه، به توضیح مفهوم تحریم حقوق بشری می‌پردازیم.

در فرهنگ علوم سیاسی تحریم عمل دسته‌جمعی و کیفری که متضمن اقدامات لازم دیپلماتیک، اقتصادی یا نظامی در برابر کشوری است که برخلاف مصوبات منشور ملل متحد رفتار کرده است (فرهنگ علوم سیاسی، ۱۳۷۶) و دارای پشتوانه‌ی حقوقی در سطح بین‌المللی با استفاده از مصوبات منشور ملل متحد است که توسط اکثریت کشورها پذیرفته شده است. مفهوم مداخله بشردوستانه و حمایت از حقوق اقلیت‌ها از جمله مفاهیم اساسی در نظام بین‌المللی حقوق بشر است و دخالتی است که با استفاده از زور و برای جلوگیری از نقض حقوق افراد صورت می‌گیرد (Obradovic: 1999: 10)، اما همواره دستاویز و بهانه‌ای برای اشغال یا تهاجم به کشورهای ضعیف بوده است (مهرپور، ۱۳۷۷: ۲۱).

در این راستا تحریم حقوق بشری را می‌توان نوعی از مداخله بشردوستانه دانست که بدون توسل به زور و با استفاده از تحریم دولت‌ها، برای جلوگیری از نقض حقوق افراد صورت می‌گیرد که می‌تواند تحریم‌هایی از نوع اقتصادی، مالی، بانکی و تحریم افراد یا سازمان‌های دولت مورد نظر باشد.

در واقع منظور از تحریم حقوق بشری، منع کردن و تحریم افراد، گروه‌ها و دولت‌هایی است که متهم به تجاوز به حقوق شناخته شده افراد و گروه‌های دیگر هستند. یعنی هدف از آن حمایت از افراد و گروه‌هایی است که حقوق و آزادی‌های اساسی آن‌ها که در اسناد بین‌المللی یا عرف بین‌المللی تضمین شده است، به وسیله دولت‌هایشان نقض شده و رعایت نمی‌شود.

استراتژی آمریکا در استفاده از گزینه ی تحریم جهت تقابل با ایران

در راستای اتخاذ سیاست های نرم افزارگرایانه توسط آمریکا، گزینه تحریم یکی از استراتژی های مهم آمریکا نسبت به ایران است. این تحریم ها شامل تحریم های اقتصادی، سرمایه گذاری و هم چنین حقوق بشری است.

تحریم هایی که علیه ایران اتخاذ می شود یا در قالب قطع نامه های سازمان ملل مانند قطعنامه ۱۹۲۹ و یا در قالب قوانین کنگره مانند «قانون تحریم ایران»، «قانون جامع تحریم ایران، پاسخ گویی و کاهش سرمایه گذاری در سال ۲۰۱۰ م» اعمال می شود. اما در تلاش برای نشان دادن این که هدف آن ها از اعمال تحریم ها مردم نیست، دولت و کنگره آمریکا، به طور فزاینده ای بر تحریم مقامات ایرانی که به زعم آنان در نقض حقوق بشر در ایران دست دارند و به منظور وارد کردن فشار و بالا بردن هزینه ها برای تغییر رفتار ایران تاکید می کند.

بسیاری از تحریم های آمریکا و سازمان ملل با یک دیگر هم پوشانی دارد. تحریم های شدید علیه ایران در مورد واردات بنزین و انرژی در قانون تحریم ایران علاوه بر تحریم های اقتصادی، موشکی، هسته ای، مالی - بانکی، فناوری اطلاعات و تحریم افراد با ادعای نقض حقوق بشر پس از انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸ ه.ش، انسداد دارایی ها و محدودیت مسافرت افراد و تحریم موسسات مرتبط با سپاه پاسداران، دیپلمات های ایرانی و دیگر مقامات ایران که تهدید برای امنیت ملی آمریکا عنوان می شوند، تحت قانون توان اقتصادی اضطراری بین المللی انجام می شود.

در راستای اتخاذ سیاست جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته ای و عدم استفاده از نیروی نظامی علیه ایران، مجلس نمایندگان آمریکا «قانون تحریم ایران» را در ۲۵ سپتامبر ۲۰۰۷ م به مدت طولانی تمدید کرد.

دولت آمریکا ایران را یک تهدید عمده برای منافع و امنیت ملی خود می‌داند و به دلایلی نظیر چالش ایران با نفوذ آمریکا و متحدانش در منطقه، برنامه‌های هسته‌ای، ادعای کمک‌های ایران به گروه‌های مسلح در عراق و افغانستان، کمک به گروه‌های فلسطینی حماس و حزب الله لبنان و در پی شکست مذاکرات هسته‌ای ژانویه ۲۰۱۱ م با ایران و در بستر جنبش‌های مردمی خاورمیانه، دولت آمریکا حمایت خود را از مخالفان در ایران افزایش داده و برای افزایش تحریم‌ها علیه ایران دلایلی هم‌چون وقایع پس از انتخابات سال ۱۳۸۸ ه.ش، تاکید بر تحولات سوریه و ادعای کمک ایران به دولت سوریه برای سرکوب مخالفین خود و هم‌چنین ادعای حمایت از جنبش‌های شیعه در منطقه از جمله احتمال کمک به جناح‌های شیعه در بحرین را مطرح می‌کند.

وضعیت تحریم‌های حقوق بشری غرب در قبال جمهوری اسلامی ایران

آمریکا و اتحادیه اروپا با زمینه‌سازی تحریم‌های حقوق بشری علیه ایران توسط نهادهای بین‌المللی حقوق بشری و هم‌چنین حمایت از آن‌ها توسط فرامین اجرایی روسای جمهور آمریکا و قطع نامه‌های حقوق بشری اتحادیه اروپا، نسبت به حقوق بشر در ایران مواضع شدیدی اتخاذ می‌کنند. برای مثال طبق گزارش حقوق بشر سال ۲۰۰۹ م وزارت خارجه آمریکا در مورد ایران، که در ماه مارس منتشر شد، وضعیت حقوق بشر در ایران سابقه نامطلوبی داشته است ((state,2009,(A)). در گزارش حقوق بشر سال ۲۰۰۶ م نیز وزارت خارجه آمریکا از حقوق اقلیت‌های مذهبی در ایران حمایت کرده و ادعا کرده بود که آزادی‌های مذهبی در ایران محدود است ((fas,2009 (A)).

تحریم افراد و مقامات ایران

تحریم افراد بر مبنای تحریم های مسافرتی و یا تحریم هایی برای مسدود کردن دارایی های آنان صورت می گیرد. برای مثال تحریم هایی که تاکنون توسط آمریکا در مورد افراد صورت گرفته شامل: صادره دارایی های موجود آنان در آمریکا، منع صدور روادید برای آنان و منع معامله اشخاص حقیقی و حقوقی آمریکایی با آنان بوده است. در این میان تحریم مسئولان نظام و مقامات دولتی یا تحریم دانشمندان هسته ای ایران از این دست بوده است.

از آن جمله در ۳۰ سپتامبر ۲۰۱۰ م آمریکا هشت مقام دولتی ایران را با ادعای نقض حقوق بشر در جریان اعتراضات به نتایج انتخابات ریاست جمهوری در فهرست تحریم ها قرار داد و در ۲۳ فوریه ۲۰۱۱ م دو مقام دیگر را به فهرست ۸ نفره خود افزود.

اتحادیه اروپا نیز در ۲۳ فروردین ماه (سال؟) (۱۲ آوریل ۲۰۱۱ م) ۳۲ مقام ایرانی شامل افرادی از نیروهای امنیتی، زندان ها، قوه قضائیه و دادستان را با ادعای حمایت از مردم ایران در احقاق حقوق خود در فهرست تحریم قرار داد.

آمریکا هم زمان با تحریم های افراد در ایران به بهانه ی نقض حقوق بشر، در ۱۷ تیر ماه ۱۳۹۰ ه.ش (۸ ژوئیه ۲۰۱۱ م) به همراه انگلیس و کانادا نام ۵۰ نفر از دانشمندان هسته ای ایران شامل دانشمندان، مهندسان، و افرادی که در تأمین مواد و تجهیزات لازم برای برنامه های هسته ای و تسلیحاتی ایران مشارکت دارند را به لیست تحریم های خود افزود ((B, 2011, state)) تا با مطرح کردن موضوع هسته ای در کنار موضوع حقوق بشر بر اعمال فشار و اجماع بین المللی علیه ایران بیافزاید.

مواضع و اقدامات دولت آمریکا در چارچوب تحریم‌های حقوق بشری

وزارت امور خارجه آمریکا در گزارش‌های سالیانه حقوق بشر خود، همواره به وضعیت حقوق بشر در ایران می‌پردازد. برای مثال طبق گزارش حقوق بشر سال ۲۰۰۹ م این نهاد در امور ایران که در ماه مارس منتشر شد، دولت ایران را دارای سابقه نامطلوبی از حقوق بشر معرفی و ادعا کرد نیروهای امنیتی و مقامات ایران مرتکب اعمال خشونت آمیزی علیه افراد و معترضین به انتخابات سال ۱۳۸۸ ه.ش شده‌اند.

دولت اوپاما به عنوان بخشی از تلاش خود برای منزوی کردن ایران در زمینه حقوق بشر ۲۹ سپتامبر ۲۰۱۰ م با صدور فرمان اجرایی ۱۳۵۵۳، اعمال و سیاست‌های دولت ایران در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸ م و بعد از آن را محکوم کرد و خواستار برقراری تحریم‌های بیشتر علیه ایران شد و این اختیار را به وزارت خارجه و خزانه داری آمریکا داد تا افرادی را که به ادعای آنان مسئول نقض حقوق بشر علیه مردم ایران بوده‌اند، تحریم کنند (state, 2010, (C)) این تحریم‌ها به موجب «قانون تحریم‌های جامع ایران، پاسخ‌گویی و کاهش سرمایه‌گذاری سال ۲۰۱۰ م» اتخاذ شدند و به موجب آن هشت نفر از مقامات ایران مشمول تحریم‌های ممنوعیت روادید آمریکا، انسداد دارایی‌های مستقر در آمریکا و ممنوعیت تجارت شدند (State, 2011, (D)). دولت آمریکا این تحریم‌ها را در ۲۳ فوریه و ۹ ژوئن ۲۰۱۱ م تکمیل و افراد و نهادهای دیگری را به آن افزود (State, 2011, (E)). وزارت خارجه آمریکا هم چنین با هدف مرتبط نشان دادن ایران و تحولات در کشورهای منطقه، به تحریم مقامات و نهادهای ایران با ادعای «تأمین امکانات تجهیزاتی و پشتیبانی برای کمک به دولت سوریه در سرکوب اعتراضات در آن کشور» تحریم کرد (State, 2011, (F)).

مواضع و اقدامات کنگره آمریکا

از سال ۲۰۰۹ م گفتمان های آمریکا تا حد زیادی بر اقدامات تنبیهی جدید برای وادار کردن ایران به ترک برنامه های هسته ای اش متمرکز شده است. کمیته های کنگره آمریکا فعالیت های خود را بر دور جدیدی از اقدامات چند جانبه علیه ایران متمرکز کرده اند، مانند محدودیت فروش محصولات تصفیه شده نفت خام، تحریم های اقتصادی، اقدامات فلج کننده و هدف قرار دادن پاشنه آشیل ایران، به عنوان ابزار جلوگیری از توان تسلیحاتی هسته ای ایران.

در کنگره نیز، لویح متعددی برای افزایش تحریم های حقوق بشری علیه مقامات و نهاد های ایرانی و ادعای حمایت از دموکراسی در ایران ارائه شده است. برای مثال در ۴ مه ۲۰۱۱ م، «قانون ارتقای حقوق بشر و دموکراسی در ایران» به تصویب رسید (THOMAS, 2011, (B)) و یا در ۱ جولای ۲۰۱۰ م، چندین ماده مرتبط با حقوق بشر در «قانون جامع تحریم ایران، پاسخ گویی و منع سرمایه گذاری» اضافه شده است (Katzman, 2011: P 67).

پیش تر نیز قوانین متعددی در این زمینه به تصویب رسیده است. از جمله قانون تحریم ایران که در ۵ اگوست ۱۹۹۶ م به تصویب رسید و یا قانون جامع تحریم ایران، پاسخ گوی و منع سرمایه گذاری، که در آن ها علاوه بر تحریم های فراوان اقتصادی، سرمایه گذاری، تسلیحاتی و ... تحریم هایی نیز در مورد دموکراسی و حقوق بشر در ایران وجود دارد.

جایگاه تحریم حقوق بشری در استراتژی آمریکا علیه ایران

آمریکا مانند دیگر عرصه های تاثیر گذاری و مداخله گری، وزنه ی حقوق بشر را به مثابه ابزار فشاری علیه دیگر کشورها همواره مورد استفاده قرار می دهد. دفاع

از حقوق بشر و مبارزه با تروریسم جهت دخالت در امور داخلی سایر کشورها و از سوی دیگر نقض گسترده‌ی حقوق بشر توسط این کشور و از همه مهم‌تر، نادیده گرفتن نقض حقوق بشر در کشورهای حامی خود، بخشی از نگاه دوگانه آمریکا به حقوق بشر است.

در واقع حقوق بشر به عنوان یکی از ارکان اصلی استراتژی امنیت ملی آمریکا همواره در همه دوره‌ها در دستور کار سیاست خارجی این کشور قرار داشته و در هر بازه‌ی زمانی تهدید آن را نه فقط به منزله تهدید علیه امنیت ملی آمریکا، بلکه تهدیدی علیه امنیت بین‌الملل معرفی می‌کنند. در این راستا همواره سعی می‌کنند حقوق بشر را با موضوعاتی از قبیل تسلیحات کشتار جمعی، تروریسم و اختلافات قومی در داخل کشورها پیوند زده و رشد این تهدیدات را تسهیل‌کننده‌ی نقض حقوق بشر معرفی کنند (آقایی، ۱۳۸۹: ۲۳).

باراک اوباما، زمانی که سناتور ایالت ایلینویز بود، طی مقاله‌ای در مجله امور خارجی، ضمن تأکید بر نگرش عمل‌گرایانه خود در سیاست خارجی، به طور مشخص در مورد سیاست آتی خود در قبال ایران می‌نویسد: «در مورد ایران نیاز به دیپلماسی سرسختانه همراه با به کار بستن طیف کاملی از ابزارهای قدرت آمریکا داریم. هدف دیپلماسی ما باید این باشد که با وضع تحریم‌های سخت‌تر و افزایش فشار از جانب شرکای عمده تجاری ایران، هزینه ادامه برنامه هسته‌ای را برای آن‌ها بالا ببریم» (Obama, 2007).

دولت آمریکا از ابتدای روی کار آمدن بر سیاست نرم و بهره‌گیری از ابزار حقوق بشری متمرکز شد و در همان ابتدا برای کسب کرسی در شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد اقدام کرد که به منزله پایان تحریم شورای حقوق بشر توسط آمریکا قلمداد می‌شود. خانم هیلاری کلینتون نیز هم‌زمان با اعلام این

درخواست اظهار داشت: «حقوق بشر عنصر اساسی سیاست خارجی ایالات متحده است».

اگر چه تصمیم آمریکا در خصوص پیگیری دست یابی به کرسی در شورای حقوق بشر از ابعاد مختلف مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است اما بدون تردید یکی از زوایای مهم این اقدام، دستور کار جدی دولت آمریکا نسبت به ایران است. «ایلنا راس لتینن» عضو جمهوری خواه کمیته روابط خارجی مجلس نمایندگان آمریکا که اکنون رئیس این کمیته است در همان زمان از شورای حقوق بشر انتقاد کرد که «چندین قطع نامه در محکومیت اسرائیل صادر کرده است اما، چشم خود را بر نقض حقوق ابتدایی بشر در ایران، سوریه، سودان و کوبا بسته است» (Lehtinen, 2009).

در کنار این اقدام، تمديد وضعیت اضطراری ملی در خصوص ایران نیز خودنمایی می کند. باراک اوباما در ۱۵ ماه مارس ۲۰۰۹ م طی فرمانی اعلام کرد: «وضعیت اضطراری اعلام شده در مارس ۱۹۹۵ م در ارتباط با ایران، قوت قانونی خود را بعد از ۱۵ مارس ۲۰۰۹ م هم چنان حفظ خواهد کرد».

آمریکا همواره تحت «قانون حمایت از آزادی ایران»^۱، «قانون قربانیان سانسور در ایران»^۲ که فروش تجهیزات ناظر بر استفاده از اینترنت را محدود می کند، «قانون کاهش جلوگیری سایبری»^۳ و تحریم شرکت نوکیا - زیمنس به بهانه فروش تجهیزات نظارت بر اینترنت و «قانون توانمندسازی دیجیتال ایران»^۴ به حمایت از گروه های مخالف نظام ایران می پردازد.

1. Iran Freedom Support Act (P.L.109-293)

2. Victims of Iranian Censorship Act (P.L.111-84)

3. Reduce Iranian Cyber – Suppression Act (H.R. 3284)

4. Iran Digital Empoverment Act

دلایل ادعایی تحریم حقوق بشری آمریکا علیه ایران

تحریم های حقوق بشری بر دو مفهوم مبتنی است: یکی، تحریم هایی که در مورد اشخاص اعمال می شود و مصداق نقض حقوق بشر است؛ دوم، تحریم هایی که به واسطه نقض حقوق بشر توسط افراد اجرا می شود. در این بخش برخی دلایل ادعایی آمریکا برای اعمال هر دو نوع تحریم حقوق بشری ذکر می شود:

۱. ادعای نقض حقوق بشر معترضین به انتخابات

در این راستا باراک اوباما با صدور فرمان اجرایی ۱۳۵۵۳ در ۲۹ سپتامبر ۲۰۱۰ م با ادعای نقض حقوق بشر معترضین به انتخابات خواستار برقراری تحریم های بیشتر علیه ایران شد و این اختیار را به وزارت خارجه و خزانه داری آمریکا داد تا افرادی را که به ادعای آنان مسئول نقض حقوق بشر علیه مردم ایران طی انتخابات و یا وقایع پس از آن بوده یا در آن دست داشته اند، تحریم هایی را اعمال کنند.

۲. ارتباط داشتن با فعالیت های هسته ای و موشکی

یکی دیگر از موارد تحریم افراد و نهادها، دست داشتن آن ها در زمینه توسعه و گسترش فناوری هسته ای در ایران است. در این مورد می توان به تحریم مقامات دولتی مرتبط با فعالیت های هسته ای و موشکی و تحریم های مسافرتی و انسداد دارایی های آنان و هم چنین تحریم دانشمندان هسته ای ایران اشاره کرد.

۳. ادعای حمایت از تروریسم بین الملل

در این راستا فرمان اجرایی ۱۳۳۲۴ که در ۲۳ سپتامبر ۲۰۰۱ م، دو هفته پس از حوادث یازدهم سپتامبر برای مسدود کردن دارایی ها و معاملات آمریکا با نهادهای حامی تروریسم بین الملل و به منظور تحریم موسسات مرتبط با القاعده

صادر شد؛ به طور فزاینده ای علیه اشخاص حقوقی ایرانی استفاده می شود. هم چنین فرمان اجرایی ۱۳۳۸۲ (۲۸ ژوئن ۲۰۰۵ م) نیز به رئیس جمهور آمریکا اجازه می دهد تا دارایی های گسترش دهندگان سلاح های کشتار جمعی و حامیان آن ها را مسدود کند.

یکی از دلایل برخورد خصمانه آمریکا علیه ایران، محکوم کردن ایران به حمایت از تروریسم و تلاش برای تقویت روابط دیپلماتیک خود با کشورهای آمریکای لاتین است. در همین راستا در ۷ نوامبر ۲۰۰۷ م (۱۶ آبان ماه ۱۳۸۶ ه.ش) قطع نامه ای در مجلس نمایندگان آمریکا مبنی بر «نقش ایران و حزب الله در آمریکای لاتین و ضرورت مبارزه هماهنگ نیم کره ی غربی با تروریسم» تصویب شد (THOMAS, 2007, (A)).

۴. ادعای دخالت ایران در کشورهای منطقه

برخی از مواردی که غرب به آن بهانه به موضع گیری علیه نهاد های ایران اقدام می کند، ادعای دخالت ایران در کشورهایمانند عراق و سوریه است. برای مثال ژنرال دیوید پترانس، فرمانده نیروهای چند ملیتی در عراق در سال ۲۰۰۷ م در گزارش خود به جلسه ی مشترک کمیته های نیروهای مسلح و روابط خارجی مجلس نمایندگان، ایران را متهم کرد که برای دست یابی به منافع خود از نیروی قدس سپاه پاسداران برای آموزش گروه های شبه نظامی شیعه افراطی در عراق استفاده می کند تا آن ها را به نیرویی شبیه حزب الله تبدیل کند.

برخی تحریم هایی که علیه افراد و مقامات ایران اجرا شده است، با بهانه ی دخالت ایران در سرکوب معترضان سوری توسط حکومت بشار اسد عنوان شده است. برای مثال تحریمی که در ۸ تیر ماه (۲۹ ژوئن ۲۰۱۱ م)

۱۳۹۰ ه.ش توسط آمریکا در مورد نیروی انتظامی ایران و فرماندهان آن اعمال شد با ادعای تأمین تجهیزات و پشتیبانی برای کمک به دولت سوریه در سرکوب اعتراضات عنوان شده بود.

۵. کاهش مشروعیت حاکمیت نزد مردم

آمریکا به منظور جلوگیری از ترویج ماهیت اسلامی حکومت ایران همواره در تلاش برای تضعیف مشروعیت حاکمیت و حکومت ایران در میان مردم و در میان کشورهای اسلامی است. از این رو با انجام تحریم‌های حقوق بشری علیه مقامات ایران، سعی می‌کند به نوعی بی‌اعتمادی را در میان مردم و حاکمیت ایجاد کند تا به مرور زمان با ایجاد شکاف بین آنان، زمینه‌ای برای کاهش قدرت داخلی با پشتوانه مردمی را در ایران فراهم کند تا از این طریق پایه‌های قدرت و هویت را در ایران کاهش داده و این قدرت را به نفع خود و برای آینده ذخیره سازی کند.

۶. افزایش فشارهای داخلی به منظور پذیرش دیپلماسی انفعالی هسته‌ای از طرف ایران

آمریکا می‌تواند با اعمال تحریم‌های حقوق بشری، هزینه‌هایی را بر دولت ایران تحمیل کند. اگر چه ممکن است به تغییر جدی در سیاست‌های کشور منجر نشود، اما حداقل به عنوان یک راهبرد فشار مطرح است. در واقع یکی از دلایل اعمال تحریم‌های حقوق بشری توسط آمریکا تحمیل هزینه‌های مختلف اقتصادی و سیاسی به منظور به انزوا کشاندن ایران در پرونده هسته‌ای است.

۷. جلوگیری از الگوپذیری سایر کشورهای منطقه از ایران

یکی از اهداف آمریکا برای گسترش دامنه تحریم های هوشمندانه علیه ایران، جلوگیری از نفوذ سیاسی ایران در منطقه و نشان دادن الگویی برای اصلاح رفتار کشورهای دیگر و تجدید نظر آن ها در سیاست های آینده ی خود است. آمریکا سعی می کند با افزایش هزینه های ایران در دستیابی به انرژی هسته ای، به کشورهای دیگر نشان دهد که پیمودن مسیری که ایران طی کرده است چه هزینه های سنگینی برای آن ها می تواند داشته باشد و از این طریق آن ها را از پیمودن مسیر مشابه بازدارند.

۸. کاهش هزینه های اجرای تحریم برای هژمون نسبت به گزینه اقدام نظامی

از این منظر، تحلیل گران سیاسی آمریکا، تحریم های چه اقتصادی و چه حقوق بشری را جایگزینی مناسب برای گزینه حمله نظامی ارزیابی می کنند؛ به این معنا که آمریکا به دنبال نفوذ و مداخله در ایران با استفاده از مولفه های حقوق بشری است و گویای این است که آمریکا گزینه های دیگر به خصوص گزینه نظامی را از کارایی کمتری برای تغییر رفتار ایران قلمداد می کند.

۹. تحریم به عنوان ابزاری برای اجتناب از جنگ و حفظ وجهه ی بین المللی

در شرایط کنونی تأکید بر گزینه های حقوق بشری، ابزاری برای جلوگیری از تخریب بیشتر وجهه ی آمریکا در نزد افکار عمومی است، زیرا تلاش برای نهادینه کردن بنیان های فکری مکتب لیبرال دموکراسی در خاورمیانه، از طریق گزینه نظامی (افغانستان و عراق) نه تنها اهداف منطقه ای آمریکا را تأمین نکرده، بلکه

باعث تضعیف پایه های قدرت هژمون در ساختار نظام بین الملل شده است. در نتیجه آمریکا با تجدید نظر در راهبردهای تهاجمی خود تلاش می کند دیپلماسی چند جانبه ای را از طریق اعمال تحریم های حقوق بشری عملیاتی کند.

تحریم های یک جانبه آمریکا در قالب گفتمان حمایت از حقوق بشر

در آمریکا؛ مسئولیت نظارت بر حسن اجرای تحریم های مصوب شورای امنیت، تحریم های ائتلافی هوشمند و تحریم های یک جانبه آمریکا بر عهده «اداره بخش اطلاعات مالی و تروریسم وزارت دارایی»^۱ است که از دو بخش «اداره ی کنترل دارایی های خارجی»^۲ و «مرکز اجرای جرائم مالی»^۳ تشکیل شده و «مدیر اطلاعات طبقه بنده شده ی ملی»^۴ موظف است هر ۶ ماه به وزرای خارجه، بازرگانی، دارایی و کمیسیون های تخصصی کنگره گزارش های لازم را ارائه دهد.

سیاست های تحریمی آمریکا در قبال ایران مبتنی بر ایجاد تهدید مرکب است، زیرا افراد و ساختارهایی را که نمی توانند با بهانه مقابله با تکثیر تسلیحات کشتار جمعی یا مقابله با تروریسم تحریم کنند، با ادبیات حمایت از ارزش های بشردوستانه در فهرست تحریم قرار می دهند. زیرا حقوق بشر به دلیل قابلیت تفسیر موسعی که دارد، بالطبع افراد بیشتری را نیز پوشش می دهد.

نکته قابل تأمل این است که برخی مواقع تحریم های اقتصادی و حتی نظامی نیز در پوشش تحریم های حقوق بشری اعمال می شوند. برای مثال گری آکرمن،^۵ دان برتون،^۶ براد شرمن،^۱ اد رویس،^۲ تد داچ^۳ و استیو چابوت^۴ از

1. Department of Treasury's Office of Terrorism and Financial and Intelligence (TFI)

2. Office of Foreign Assets Controls

3. Financial Crimes Enforcement Center (FCEN)

4. Director of National Intelligence (DNI)

5. Gary Acherman

6. Dan Burton

قانون‌گذارانی هستند که در پوشش مقابله با نقض حقوق بشر، خواهان تحریم شرکت‌های طرف قرارداد با سپاه پاسداران هستند. (Democrats, 2011, (A)). سیاست‌های تحریمی دولت و کنگره آمریکا در قالب گفتمان‌های بشردوستانه بیشتر بر مفاهیمی متمرکز شده که بتوانند بیشترین دامنه‌ی تأثیر را بر چتر جامعه‌ی ایران داشته باشد، به طوری که جهت‌گیری آن بخش از قوانین، قطع‌نامه‌های پارلمانی یا فرامین اجرایی که در زیرمجموعه‌ی این گفتمان صادر شده‌اند، مبین این واقعیت است که مانور تبلیغاتی قانون‌گذاران و دولت مردان آمریکا بر محورهایی از قبیل حمایت از حقوق اقوام، اقلیت‌های دینی، تصویرسازی مجازی از نقض حقوق زنان، ایجاد تشکیک نسبت به برگزاری انتخابات آزاد و سالم، حمایت‌های هدفمند از معترضان به روند برگزاری یا نتایج انتخابات برگزار شده، انحراف اخبار واقعی پیرامون زندانیان سیاسی - امنیتی و متهم‌سازی ایران به نقض معاهدات بین‌المللی بشر دوستانه مانند «عهدنامه بین‌المللی حقوق سیاسی و مدنی»^۵، «معاهده حذف تمام اشکال تبعیض نژادی»^۶ و «معاهده بین‌المللی حقوق فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی»^۷ متمرکز هستند، به طوری که آمار تحریم‌های حقوق بشری آمریکا پس از سال ۲۰۰۹ م به صورت قابل توجهی افزایش یافته است. در این راستا مهم‌ترین قوانین و فرامین اجرایی که در چند سال اخیر به ترتیب زمانی با ویتترین حمایت از ارزش‌های بشردوستانه صادر شده‌اند عبارتند از:

---

1. Brad Sherman

2. Congressman Ed Royce

3. Ted Dutch

4. Steve Chabot

5. International Covenant on Civil & Political Rights (ICCPR)

6. The Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (CEDAW)

7. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)

۱. قانون تقویت دیجیتال ایران

خمیرمایه ی بخشی از قوانین تحریمی آمریکا پس از ۱۲ ژوئن ۲۰۰۹ م با سوار شدن بر امواج حمایت از حقوق معترضان به دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری به تصویب رسیده اند که از مصادیق بارز آن می توان به تصویب «قانون تقویت دیجیتال ایران» مورخ ۱۴ دسامبر ۲۰۰۹ م اشاره کرد (THOMAS, 2009, (C)).

سناتور دمکرات «جیمز موران»،^۱ طراح اصلی پیش نویس این قانون، مدعی بود که این طرح به منظور حمایت از تحرکات دمکراتیک مردم ایران از طریق تقویت توانایی کاربران برای دسترسی به اینترنت و رفع موانع و محدودیت های فراروی کاربران اینترنت و سایر فناوری های ارتباطی تدوین شده است. در این قانون دولت آمریکا ملزم شده است از تویتر، فیس بوک و سایر فناوری های ارتباطاتی برای سازماندهی تظاهرات و سایر فعالیت های مرتبط با آن حمایت و از صدور خدماتی که باعث تقویت فیلترهای نظارتی دولت ایران بر فضای آنلاین می شود، خودداری کند (THOMAS, 2009, (C)).

۲. قانون همراهی با مردم ایران

«قانون همراهی با مردم ایران»^۲ در ۱۴ دسامبر ۲۰۰۹ م به تصویب مجلس نمایندگان آمریکا رسید و بر اساس آن شرکت های خارجی که باعث تقویت توان نظارتی ایران بر فضای سایبری شوند در فهرست تحریم های یک جانبه آمریکا قرار می گیرند. این قانون نیز با ادعای حمایت از ارزش های بشردوستانه به تصویب رسید و طراح اصلی آن، نماینده دمکرات مردم ایالت مینه سوتا و عضو

---

1 . James Moran

2 . Stand with the Iranian People Act

شاخص کمیسیون مالی مجلس نمایندگان، «کیث الیسون»^۱ بود. وی هم چنین یکی از حامیان تصویب ردیف‌های بودجه برای گسترش شبکه‌های اجتماعی آنلاین با تمرکز بر محیط مجازی ایران است (THOMAS, 2009, (D)).

بخشی از جهت‌گیری عملیات روانی این قانون به سمت مدیریت پارلمانی جنگ نرم علیه سپاه پاسداران و بسیج متمرکز شده، به طوری که در قسمت دوم بند (جمله ناتمام؟)

۴. با برجسته‌سازی ترند سیاه‌نمایی

وجود شکاف میان این دو نیرو با بخشی از اқشار جامعه را تداعی کرده است. متعاقب آن در قسمت دوم پاراگراف سوم، خواستار اعمال محدودیت‌های مسافرتی به آمریکا علیه برخی مسئولان سپاه پاسداران و بسیج با ادعای اعمال خشونت علیه معترضان به نتایج دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری شده است (THOMAS, 2009, (D)).

۳. قانون قربانیان سانسور در ایران

«قانون قربانیان سانسور در ایران»^۲ در ۸ اکتبر ۲۰۰۹ م در زیر مجموعه‌ی «پاراگراف D قانون بودجه دفاع ملی سال مالی ۲۰۱۰ م» به توشیح باراک اوباما رسید (McCain, 2009, (A)). تصویب این قانون همچنین بخشی از تحرکات کنگره‌ی آمریکا برای مدیریت پارلمانی افکار عمومی است، زیرا روح حاکم بر قانون به سمت حمایت‌های تقنینی - مالی از رسانه‌های صوتی، تصویری و نوشتاری گروه‌های مختلف و معاند نظام ایران متمرکز شده است. در این قانون

1. Keith Ellison [D - MN]

2. Victims of Iranian Censorship Act (VOICE Act)

مبلغ ۵۵ میلیون دلار برای شکستن فضای فیلترینگ و گسترش فضای اطلاع رسانی در ایران اختصاص داده شده است.

۴. قانون اختناق سایبری در ایران

واشنگتن با استناد به «قانون اختناق سایبری در ایران»^۱ تحریم‌هایی را علیه شرکت نوکیای فنلاند و زیمنس آلمان اعمال کرده است. به طوری که در ۲۷ ژانویه ۲۰۱۰ م شرکت زیمنس آلمان تحت فشارهای واشنگتن اعلام کرد امضای قراردادهای جدید با ایران را متوقف می‌کند (End, 2010). وزارت دارایی آمریکا مدعی است این دو شرکت فناوری را به ایران فروخته بودند که توانایی نظارت آنلاین نهادهای انتظامی - امنیتی بر پست‌های الکترونیکی کاربران را افزایش داده است (Rhoads, 2009).

۵. قانون تحریم حقوق بشر ایران

«قانون تحریم حقوق بشر ایران»^۲ در ۲۳ فوریه ۲۰۱۰ م به تصویب مجلس نمایندگان رسید (fas, 2008, (B)). حامیان اصلی پیش‌نویس این طرح، نماینده دمکرات ایالت نیویورک «مایکل مک‌ماهان»^۳ و نماینده جمهوری خواه مردم فلوریدا و عضو شاخص کمیسیون روابط خارجی مجلس نمایندگان خانم «ایلنا راس لتین»^۴ بودند. نکته قابل تأمل این است که همانند طرح «همراهی با مردم ایران»، تمام امضا کنندگان پیش‌نویس این قانون از حزب دمکرات بودند.

---

1 . Iranian Cyber – Suppression Act
2 . Iran Human Right Sanction Act
3 . Michael McMahon [D – NY]
4 . Ileana Ros – Lehtinen [R – FL]

راهکارهای مقابله با تحریم‌های حقوق بشری آمریکا

باید توجه داشت که راهکارهای مقابله با فشارهای آمریکا بر ایران باید بر اساس استراتژی بلندمدت و مستمر تدوین و اجرا شود. مهم‌ترین راهکارهای ایران برای خنثی‌سازی تحریم‌های حقوق بشری غرب، به نظر می‌رسد در سه سطح کلان قابل بررسی باشد:

۱. رویکرد انفعالی

تصمیم‌گیران با این رویکرد معتقدند که بهترین واکنش نسبت به بهانه‌جویی‌های حقوق بشری غرب نادیده گرفتن آن‌ها و ادامه دادن رویه‌ها و رفتار قبلی است. از آن‌جا که این رویکرد تلقی واقع‌گرایانه‌ای از فرایندهای بین‌المللی و جایگاه مهم مقام‌کشورها در افزایش قدرت بین‌المللی آن‌ها ندارد، نه تنها هزینه این فشارها را بر کشور رفع نمی‌کند، بلکه باعث لطمات موقعیتی بیشتری به ایران می‌شود.

۲. رویکرد میانه

به این معنی که موضع نرم‌تری نسبت به مواضع حقوق بشری کشورها گرفته و تا حدودی به آن‌ها توجه شود. توجه به بحث حقوق بشر در دین مبین اسلام، توجه به قانون مجازات اسلامی و در برخی موارد اصلاح آن با توجه به استفتائات مراجع و توقف اعمالی که باعث وهن اسلام می‌شود. این رویکرد اگرچه در کوتاه‌مدت می‌تواند موقعیت ایران را در محافل حقوق بشری ارتقا دهد، اما در بلندمدت نمی‌تواند تمام خواسته‌های آن‌ها را برآورده کرده و در نتیجه با بن بست مواجه می‌شود.

۳. رویکرد تهاجمی

به این معنی که از ابزارهای حقوق بشری مشابه برای محکوم سازی و شرم‌نده سازی دولت‌ها و مقامات غربی استفاده کنیم. این رویکرد سعی می‌کند به دور از انفعال و یا سازش، با ابزارهای غربی به جنگ حملات حقوق بشری کشورهای غربی برود. به نظر می‌رسد که این رویکرد نه تنها هزینه فشارهای حقوق بشری را از دوش ایران بر می‌دارد و به نوعی دولت‌های غربی را در برخورد با مسائل داخلی ایران خلع سلاح می‌کند، بلکه می‌تواند با افزایش موقعیت ایران در محافل حقوق بشری نیز همراه باشد. در این راستا دو گستره‌ی کلان برای مقابله با حملات حقوق بشری غرب و انجام حملات متقابل وجود دارد: گستره‌ی اول، بعد عمودی حقوق بشر است. به این معنا که ایران سعی کند با ایجاد ساختارهای نهادی و حقوقی، موارد نقض حقوق بشر در جوامع غربی و یا متحدین آن‌ها را بر ملا و پیگیری حقوقی - دیپلماتیک و رسانه‌ای کند؛ گستره‌ی دوم، بعد افقی حقوق بشر است به این معنا که مواردی از حقوق بشر که توسط دولت‌های غربی نادیده گرفته می‌شود و از قضا در بسیاری از این موارد، خود این کشورها متهم اصلی نقض آن‌ها هستند، مورد تأکید قرار گیرد. برای مثال می‌توان به حقوق بشر اقتصادی، حق توسعه، حق محیط زیست پاک و حق برخورداری از آزادی اطلاعات اشاره کرد. در این رویکرد تهاجمی می‌توان نشان داد که تحریم‌های اقتصادی و صنعتی چه صدمات جبران‌ناپذیری به وضعیت حقوق بشر در کشورها وارد می‌کند. برای عملی کردن این راهکارها می‌توان با وارد شدن به فاز تبلیغاتی و استفاده از ابزارهای سنتی و نوین ارتباطی مانند رادیو، تلویزیون و اینترنت، مهمترین نقش را در پیش برد اهداف ایفا کرد.

جمع بندی و نتیجه گیری

حقوق بشر به عنوان یکی از ارکان اصلی استراتژی امنیت ملی آمریکا همواره در همه دوره ها در دستور کار سیاست خارجی این کشور قرار داشته و در هر بازه ی زمانی تهدید آن را نه فقط به منزله ی تهدید علیه امنیت ملی آمریکا، بلکه تهدیدی علیه امنیت بین الملل معرفی می کنند. در این راستا همواره سعی می کنند حقوق بشر را با موضوعاتی از قبیل تسلیحات کشتار جمعی، تروریسم و اختلافات قومی در داخل کشورها پیوند زده و رشد این تهدیدات را تسهیل کننده نقض حقوق بشر اعلان کنند.

اقدام به وضع تحریم های یک جانبه علیه هر کشوری با پنج سند مهم بین المللی در تعارض است: منشور ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر، اعلامیه سازمان ملل درخصوص اصول حقوق بین الملل ناظر بر روابط و همکاری های دوستانه میان دولت ها، قطع نامه های متعدد درخصوص ممنوعیت اقدامات یک جانبه و قطع نامه های متعدد درخصوص تقویت همکاری های بین المللی در زمینه حقوق بشر. اصولاً تحریم های اقتصادی و حقوق بشر با هم سازگار نیستند، اگر باور داشته باشیم که تحریم ها به بهبود حقوق بشر در کشورهای هدف کمک خواهند کرد، تحریم های اقتصادی مغایر روح حقوق بشر بوده، چرا که صریحاً شهروندان عادی کشور تحت تحریم را در معرض رنج و درد قابل ملاحظه ای قرار می دهد.

موضوعی که در تحریم های یک جانبه ی آمریکا علیه کشورها نباید از منظر حقوقی از آن غفلت نمود، ماهیت فراسرزمینی بودن آنهاست که از آنها به عنوان تحریم های دوم یاد می شود. تحریم دوم براساس صلاحیت فراسرزمینی است و نقض قواعد حقوق بین الملل محسوب می شود. در حقیقت، توسل به

تحریم‌های دوم مبین فقدان اجماع بین‌المللی درخصوص تحریم‌ها علیه کشور هدف است. امروزه، اعمال صلاحیت فراسرزمینی توسط دولت آمریکا سبب ایجاد تعارض‌های جدی بین قوانین آمریکا و کشورهای دیگر شده است.

آمریکا برای دست‌یابی به اهداف خود نمی‌تواند از گزینه‌های نظامی در مورد ایران استفاده کند. به همین منظور به جنگ نرم و گزینه‌های غیر نظامی مانند جنگ الکترونیک و رایانه‌ای، جنگ سایبری، عملیات روانی- رسانه‌ای و عملیات جاسوسی و حتی اقدامات خراب‌کارانه در تأسیسات صنعتی و نظامی ایران روی آورده است. یکی از ابزارهای جنگ نرم نیز تحریم‌هاست، به همین منظور تحریم‌های حقوق بشری یکی از راه‌های موثر از طرف آمریکا قلمداد می‌شود.

تحریم‌های آمریکا علیه ایران به صرف «نیت خوانی» صورت می‌گیرد یعنی آمریکا هیچ مدرکی برای اثبات ادعاهای خود ندارد و صرفاً با بیان این که در ذهن ایران حرکت به سمت سلاح هسته‌ای وجود دارد تحریم‌های هوشمندی را که مردم ایران را هدف نخواهد گرفت به صورت یک جانبه وضع کرده است. این در حالی است که این تحریم‌ها برخلاف ادعای واشنگتن، مردم و بخصوص اقشار آسیب‌پذیر را هدف قرار داده‌اند و اثری بر برنامه هسته‌ای ایران نداشته‌اند. اعمال تحریم‌ها علیه مردم ایران نه تنها خلاف عدالت و اخلاق که ضد صلح و انسانیت است.

آمریکا سعی می‌کند با تمرکز روی مسائل داخلی ایران و از طریق تقویت تعامل با اپوزیسیون، محکوم کردن نقض حقوق بشر در ایران، توجه به حقوق بشر و آزادی‌های عمومی، حمایت لفظی از مخالفان حکومت ایران، ابراز تأسف از

استفاده خشونت علیه تظاهرکنندگان، افزایش دسترسی ایرانی‌ها به اینترنت و برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای و حمایت از آزادی اینترنت در کنار تشدید فشار بر ایران از طریق اعمال تحریم‌های اقتصادی، ایران را وادار به تغییر رفتار کند. تحریم‌های حقوق بشری به عنوان یکی از راه‌های موثر برای ضربه زدن به وجهه‌ی یک کشور در میان کشورهای منطقه و جهان و هم‌چنین ایجاد شکاف بین حاکمیت و مردم و بی‌اعتمادی در محیط داخلی کشور دنبال می‌شوند. در این راستا آمریکا می‌کوشد با از بین بردن اعتماد سیاسی در کشور زمینه‌ی لازم را برای نارضایتی‌ها و اعتراض‌های سیاسی و اجتماعی در آینده فراهم کند و قدرت داخلی مبتنی بر پشتوانه‌ی مردمی حاکمیت را کاهش دهد تا از این حربه در زمان مناسب در جهت منافع خود بهره‌بربرد.

راهکار ایران برای خنثی‌سازی تحریم‌های حقوق بشری آمریکا را می‌توان در دو راستا بیان کرد: اول، بعد عمودی حقوق بشر است، به این معنا که ایران سعی کند با ایجاد ساختارهای نهادی و حقوقی، موارد نقض حقوق بشر در جوامع غربی و یا متحدین آن‌ها را برملا و پیگیری حقوقی - دیپلماتیک و رسانه‌ای کند؛ دوم، بعد افقی حقوق بشر است به این معنا که مواردی از حقوق بشر که توسط دولت‌های غربی نادیده گرفته می‌شود و از قضا در بسیاری از این موارد، خود این کشورها متهم اصلی نقض آن‌ها هستند، مورد تأکید قرار گیرد. برای مثال می‌توان به حقوق بشر اقتصادی، حق توسعه، حق محیط زیست پاک و حق برخورداری از آزادی اطلاعات اشاره کرد. در این رویکرد تهاجمی می‌توان نشان داد که تحریم‌های اقتصادی و صنعتی چه صدمات جبران‌ناپذیری به وضعیت حقوق بشر در کشورها وارد می‌کند. برای عملی کردن این راهکارها می‌توان با

وارد شدن به فاز تبلیغاتی و استفاده از ابزارهای سنتی و نوین ارتباطی مانند رادیو، تلویزیون و اینترنت، مهمترین نقش را در پیشبرد اهداف ایفا کرد.

ایجاد کمیته ای برای هماهنگی تمام نهادهای کشور در راستای دفاع در مقابل اتهامات حقوق بشری و افشای موارد نقض حقوق بشر توسط آمریکا، ایجاد ساختارهای نهادی جدید مانند: تاسیس دفتر تظلم خواهی قربانیان عملیات های نظامی خارجی، اعطای جایزه سالیانه شجاعت سیاسی به شهروندان کشورهای غربی، تأسیس دفتر اعطای پناهندگی سیاسی نمادین به شهروندان غربی از جمله اقدامات دیگری هستند که می توان برای خنثی سازی پیامدهای تحریم حقوق بشری آمریکا علیه ایران انجام داد. هم چنین نشان دادن این که حقوق بشر معطوف به مسائل سیاسی نیست و مسائل دیگر مانند مسائل زیست محیطی و حق توسعه را نیز در برمی گیرد، مانند مثال تأسیس دفتر پیگیری جرائم زیست محیطی شرکت های چند ملیتی یا تأسیس صندوق بین المللی کمک به حق توسعه آفریقا نیز می تواند تبعات منفی تحریم های حقوق بشری را خنثی یا تضعیف کند.

منابع

- آقایی، سید داود؛ براتی، رضا. (بهار ۱۳۸۹). «تاملی بر سیاست خارجی حقوق بشری آمریکا (با نگاهی به سیاست آمریکا در قبال ایران)»، فصلنامه سیاست، دوره ۴۰، شماره ۱، ص ۲۳.
- «فرهنگ علوم سیاسی»، (بهار ۱۳۷۶)، مرکز اطلاعات و مدارک علمی.

گلشن پژوه، محمودرضا. (زمستان ۱۳۸۸). «عفو بین الملل، دیده بان حقوق بشر و وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران: یک ارزیابی از تعامل دو جانبه»، فصلنامه بین المللی روابط خارجی، سال اول، ش چهارم، ص ۱۶۴.

مارش، دیوید؛ استوکر، جری، (۱۳۹۰) «روش و نظریه در علوم سیاسی». ترجمه دکتر امیرمحمد حاجی یوسفی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

مهرپور، حسین. (۱۳۷۷). «نظام بین المللی حقوق بشر»، انتشارات اطلاعات، ص ۲۱.

Administration Comments on S. 1039 Sergey Magnitskiy Rule of Law, (2011), Available at: <http://www.scribd.com/doc/60996722/Administration-Comments-on-S1039-Final>. Accessed: July, 2011.

Ataev, Nordir. (2013). "Economic Sanctions and Nuclear Proliferation: The Case of Iran." CEU Library. Accessed June 2014. http://www.etd.ceu.hu/2013/ataev_nodir.pdf.

A. Bill Text, (2007) 110th CONGRESS, 1st Session, S. J. RES. 23. Available at: <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c110:S.J.RES.23>: Accessed: 1.

B. Bill Summary & Status, (2011) 112th Congress, H.R.1714, Available at: <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/bdquery/z?d112:hr1714>: Accessed.

C. Bill Summary & Status, (2009) 111th Congress, H.R.4301, Available at: <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/bdquery/D?d111:95.:temp/~bdSUJf>.

D. Bill Text, (2009) 111 Congress, 1st Session, H.R.4303, Available at: http://thomas.loc.gov/home/gpoxmlc111/h4303_ih.xml Accessed.

(2011) Congressman Howard Berman Co-Introduces New Iran Sanctions Legislation, Committee on Foreign Affairs Democrats, Available at: <http://democrats.foreignaffairs.house.gov>.

(2011) Departments of the Treasury and State Announce Designations for Human Rights Abuses in Iran, Available at: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/02/156980.htm>.

(2011) Departments of the Treasury and State Announce Sanctions of Iranian Security Forces for Human Rights Abuses, Available at: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/06/165300.htm>.

End, Aurelia, (2010), Siemens Quits Iran Amid Mounting Diplomatic Tensions, Agence France Press.

Flowe JR., Benjamin H. and Gold, Ray, (Summer 2000), The Legality of US Sanctions, Global Dialogue, Volume 2, Number 3.

- Hufbauer, G. C., & Schott, J.J., & Elliot, K. A. (1990). *Economic sanctions reconsidered: History and current policy* (2nd ed.). Washington, DC: Institute for International Economics.
- (2009) Human Rights Report: Iran, Available at: <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/nea/136068.htm>.
- (2010) Iran Human Right Sanction Act (S. 3022).
- (2008) Iran: Ethnic and Religious Minorities, Available at: <https://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL34021.pdf>.
- Katzman, Kenneth, (2011), Iran: U.S. Concerns and Policy Responses, p.67.
- Kovalik, Dan, (2013), Anti-Iran Sanctions (No. 6): Unilateral Sanctions Are Disallowed UN Charter, Iran Review Exclusive Interview with Dan Kovalik, By: Kourosh Ziabari, 16 March 2013, available at: <http://www.iranreview.org/content/Documents/Anti-Iran-Sanctions-No-6-Dan-Kovalik-Unilateral-Sanctions-Are-Disallowed-UN-Charter.htm>.
- Lamb, Franklin, (2012), Why Iran Should Sue the U.S. at the International Court of Justice, available at: <http://www.foreignpolicyjournal.com/2012/07/14/why-iran-should-sue-the-u-s-at-the-international-court-of-justice/view-all>, Accessed: 14 July 2012.
- Leiberman, (2010), McCain push Iran human rights bill, Available at: <http://www.politico.com>, Accessed: 11 February, 2010.
- Mafi, Homayon, (Fall 2007), The Dilemma of US Economic Sanctions on Iran: An Iranian Perspective, The Iranian Journal of International Affairs, Vol. XIX, No.4.
- Marinov, N. (2005, February). An elusive statistic: Estimating the relation between sanctions and success. Los Angeles. Retrieved March 5, 2013, from <http://www.nikolaymarinov.com/wp-content/files/Marinov%2010%20Sanctions%20Success%20Research%20Note.pdf>
- McGee, Robert W. (1998), MFN Status, Trade Embargoes, Sanctions and Blockades: An Examination of Some Overlooked Property, Contract and Other Human Rights Issues, Hartford Web Publishing, Working Paper 98, 1 May 1998, Available at: <http://www.hartford-hwp.com/archives/27c/604.html>.
- Meyssan, Thierry, (2013), The Sanctions on Iran Are Against International Law, Interview with Thierry Meyssan By Kourosh Ziabari, 05 March 2013, available at: <http://www.countercurrents.org/print.html>.
- (2010) New Executive Order Targeting Iranian Officials Responsible for or Complicit in Serious Human Rights Abuses, Available at: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2010/09/148345.htm>.

- (2011) New U.S. Visa Restrictions on Iranian Officials for Human Rights Abuses, Available at: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/07/167901.htm>.
- (2007) Obama, Barak. Renewing American Leadership, Foreign Affairs, Available at: <http://www.foreignaffairs.com/articles/62636/barak-obama/renewing-american-leadership>.
- Obradovic, Konstantin. (January 1999). Humanitarian Intervention in a New Light, Review of International Affairs, P 10.
- Raimondo, Justin, (1998), The Evil of Sanctions, The Free Market, Volume 16, Number 4.
- (2009) Repression in Iran and Syria, Available at: <http://www.state.gov/secretary/rm/2011/06/166098.htm>.
- Rhoads, Christopher, (2009), Iran`s Web Spying aided by western technology, Wall Street Journal.
- (2009) Ros-Lehtinen Introduces Resolution Recognizing Israel`s Right to Defend Itself, Available at: <http://ros-lehtinen.house.gov/press-release/news>.
- (2009) Senate Adopts Victims of Iranian Censorship (VOICE) Act, (2009), Available at: <http://mccain.senate.gov>.